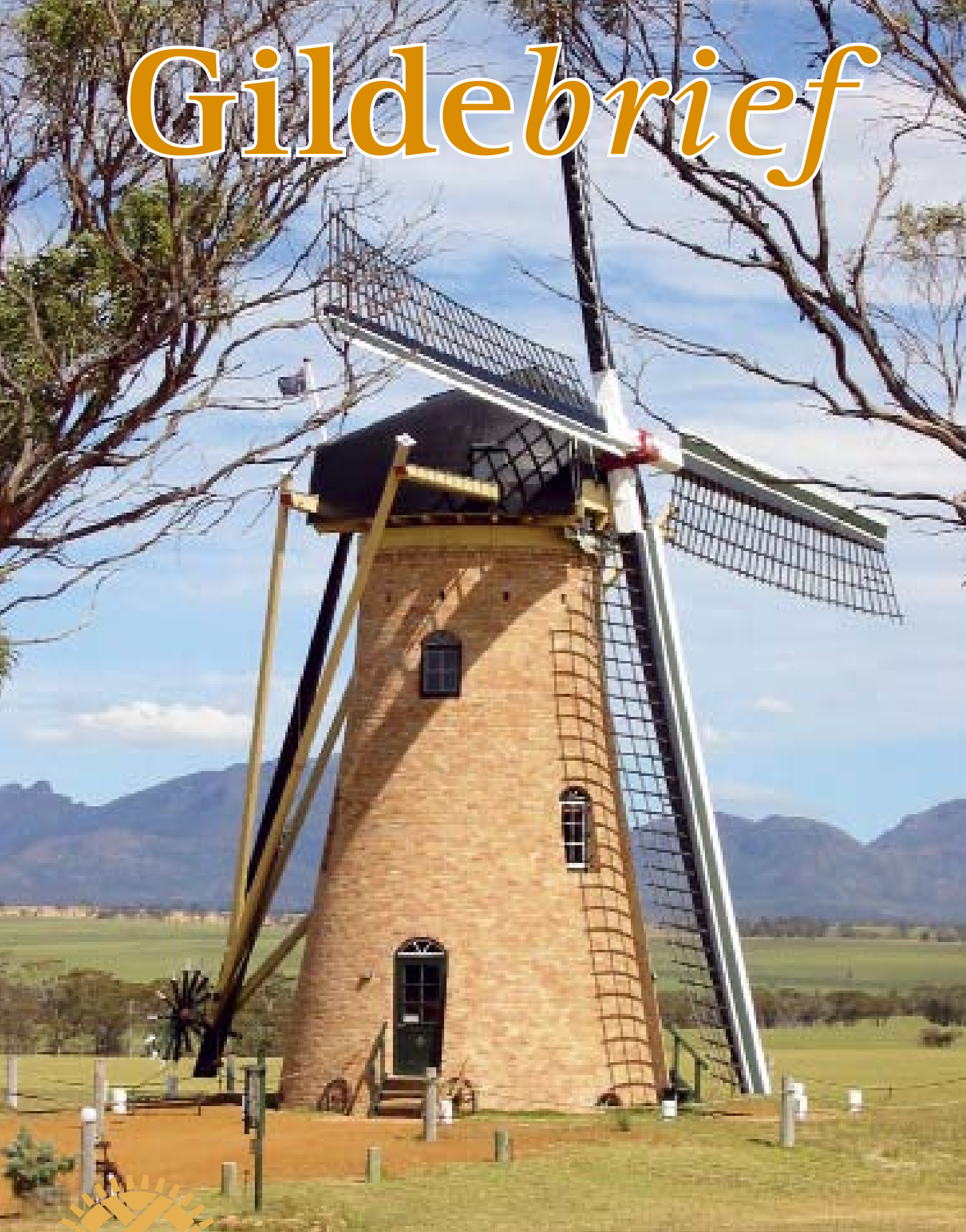

Gildebrief

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

27e jaargang no. 2 juni 2008

COLOFON

Gildebrief

De Gildebrief is het verenigingsblad van het Gilde Vrijwillige Molenaars (GVM) en verschijnt vier keer per jaar in een oplage van 2.200 stuks in de maanden maart, juni, september en december.

De verantwoordelijkheid voor de inhoud van artikelen berust bij de auteur. De redactie is, tenzij anders vermeld, verantwoordelijk voor het geheel van het blad. Het bestuur is verantwoordelijk voor zaken die duidelijk een verenigingskarakter hebben.

De redactie neemt graag kopij en suggesties voor artikelen in ontvangst en beoordeelt deze op plaatsbaarheid in haar geheel, gedeeltelijk of in gewijzigde vorm, zulks in overleg met de auteur.

Advertenties

Voor bedrijven of instellingen die gelieerd zijn aan 'de molenwereld' bestaat de mogelijkheid in de Gildebrief te adverteren. Advertentietarieven zijn verkrijgbaar bij de penningmeester.

Bestuur van het GVM

Voorzitter: T.V. (Theun) Vellinga,
Venkel 21, 8252 CH Dronten, tel. 0320 317465
voorzitter@vrijwilligemolenaars.nl
PR, Documentatiebeheer.

Vice-voorzitter: A. (Andreas) de Vos,
Helderseweg 85a, 1817 BB Alkmaar, tel. 072-5121853
afdelingscoördinator@vrijwilligemolenaars.nl
Regiocoördinator, contacten met afdelingen en bliksemaf-leidergroep.

Secretaris: M.J. (Joke) Klinkspoor,
Zandkreek 26, 8032 JH Zwolle, tel. 038-4545998
secretaris@vrijwilligemolenaars.nl

Penningmeester: A. (Andrien) Muijsers,
Goeman Borgesiusstraat 42, 8331 KA Steenwijk,
tel. 0521-517020
penningmeester@vrijwilligemolenaars.nl

Opleidingscoördinator: J.H.A. (Jan) Jansen,
Oldenzaalseweg 221, 7523 AC Enschede, tel. 053 4342735
opleidingscoördinator@vrijwilligemolenaars.nl
Coördinatie opleidingen, werkgroep opleiding watermole-naar en lesstofcommissie.

Biotoopaangelegenheden: J.G.C. (Joyce) Beneker,
Pr. Bernhardlaan 348, 2033 SC Haarlem, tel. 023 5634193
biotoop@vrijwilligemolenaars.nl

Ledenadministratie en website

Fr. (Frans) Tullemans,
Vasco da Gamastraat 4, 5665 GL Geldrop,
tel. 040-2863023
ledenadministratie@vrijwilligemolenaars.nl
webmaster@vrijwilligemolenaars.nl

Coördinator Examen en Arbo

P.J.M. (John) Houben,
Korhoenderveld 89, 5431 HC Cuyk, tel. 0485-320994

Gildeverzekeringen

Rekeningnummer G.V.M. t.b.v. Gilde verzekeringen
Postbank (giro) 3503794 t.n.v. Gilde verzekeringen te
Steenwijk

Rekeningnummer

Rekeningnummer GVM t.b.v. contributie
Postbank (giro) 2144780 ten name van Het Gilde van
Vrijwillige Molenaars te Steenwijk

Bliksemafleidercontrole

Coördinator L.J. (Leo) Tiggelman,
Livius 7, 3962 KD Wijk bij Duurstede, tel. 06-22004848, b.g.g.
0343-575684
bliksemafleidercontrole@vrijwilligemolenaars.nl

Gilde verzendingen

H.P.A. (Hub) van Erve,
Hoefense Kanaaldijk 9, 5018 EA Tilburg, tel. 013-5362100
verzendingen@vrijwilligemolenaars.nl

Steunpunt Molenbiotoop

De Hollandsche Molen (emailadres DHM@molens.nl),
Zeeburgerdijk 139, 1095 AA Amsterdam, tel. 020-6238703,
fax 020-6383319

Abonnement niet-leden

Niet leden van het gilde kunnen zich abonneren op de
Gildebrief door donateur van het Gilde te worden voor het
minimale bedrag van 15 Euro.

In dit nummer:

De Kam	3
Molen uit Puttershoek baart nakomeling	4
De geuren van zagen vind ik mooi	8
Boekenmolen	13
Drie geslaagde molenaars op de Windotter	14
B. van de Voort	16
Werkgroep herziening molenaarsopleiding	17
Verenigingsnieuws en regioberichten	20

Foto voorzijde: The Lily in Australië. De foto is gemaakt door Trudy den Breejen-Hitzert.

Redactie Gildebrief

Samenstelling

H.P. (Huub) van Est, (eind)redacteur
Zenegroen 302, 8935 KP Leeuwarden
058 2890704, redactie@vrijwilligemolenaars.nl
H.B. (Hein) Steinz
Jan Jansen, bestuur GVM
A. (Alice) de Wit, schrijft en regisseert Rondom Molens

Vormgeving en druk

Drukkerij de Bunschoter, 033-2997999

Kopij en mededelingen

Het volgende nummer verschijnt eind juni 2008.
Kopij voor het **septembernummer** van 2008 moet
in het bezit zijn van de redactie **voor 15 augustus**
2008. Voor een latere aanlevering dient men te
overleggen met de redactie.
Teksten (al dan niet met foto's) kunnen worden
aangeleverd per email. Bij voorkeur in Word op
emailadres redactie@vrijwilligemolenaars.nl.
Overzicht van stukken, zo goed mogelijk in volg-
orde aangegeven.

Had ik maar een vak geleerd

Dat was een verzuchting die ik me herinner toen er een strategische brief naar de minister de deur uit moest. Daaraan moest ik denken op de afgelopen bijeenkomst over de herziening van de opleiding. Iedereen kan anders aankijken tegen de opleiding, maar het molenaarschap is wel een vak. In dit nummer dus ook de nodige aandacht voor het vak. In De Kam vraagt de voorzitter daarvoor aandacht. En roept hij op om uw ideeën en opvattingen te laten weten aan de Gildebrieven of het bestuur.

De 500^e examendag was natuurlijk iets feestelijks. Op de foto een geslaagde molenaar en twee die het vak al kennen maar nog geen examen mogen doen.

En in De herziening van de opleiding wordt weer een stapje gezet naar het aanpassen van de opleiding aan de eisen van de tijd. Maar zonder het vakmanschap te laten varen. Ook een relativerende noot ontbreekt wat dat betreft niet zoals te lezen valt in de column van B. van de Voort.

Wat Gijs Op Reis betreft kunnen we u gerust stellen. Na de 25^e aflevering besloot de schrijfster haar blik te verruimen. Na telkens een ander type molen op de korrel te hebben genomen vindt ze het tijd om ook naar andere aspecten te kijken. Vandaar dat nu de eerste Rondom Molens van haar verschijnt.

De redactie

Uit het bestuur

Belastingwetgeving

Sinds 1 januari 2008 is er in onze belastingwetgeving iets veranderd. Tot en met 2007 kon iedereen die aangifte deed voor de inkomstenbelasting gebruik maken van de regeling dat giften geschonken voor het goede doel als aftrekpost golden. Op zich is dat niet anders geworden.

De regel: "Hoe meer goede doelen een belastingbetaler steunt, hoe meer hij op de aangifte inkomstenbelasting in mindering mag brengen", is nog steeds van toepassing.

Tot en met 2007 kon een belastingbetaler zelf beoordelen of iets al dan niet een goed doel was. Dit is met ingang van 1 januari 2008 veranderd.

De belastingdienst heeft paal en perk gesteld aan welke ontvanger als 'goed doel' mag worden aangemerkt. Hiertoe heeft ze het begrip Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI) in het leven geroepen. Giften aan instellingen die aan het ANBI-predikaat voldoen zijn aftrekbaar.

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars heeft het ANBI predikaat van de belastingdienst gekregen en dit betekent dus, dat giften (lees ook: contributie) aan ons gedaan in mindering mogen worden gebracht op uw belastbaar inkomen.

Andrien Muijsers, penningmeester

Verslag jaarvergadering

Het verslag van de jaarvergadering van 5 april zal later dit jaar verschijnen in de Gildebrieven. Voor degenen die nu al willen kennismaken van het concept kunnen dit vinden op de site van het Gilde (www.vrijwilligemolenaars.nl)

Joke Klinkspoor, secretaris

De Kam

Soms moet je kiezen. Het werk van instructeur beviel me nog steeds heel goed. Maar toen ik las dat de Hein Steinz stopte als voorzitter en er geen opvolger was, besloot ik om er in te stappen en als instructeur te stoppen. Naar mijn mening doen we als vrijwillige molenaars goed werk. Dan moet je er als bestuurslid voldoende tijd voor kunnen vrijmaken.

Het heeft een week geduurd voor ik gewend was aan het feit dat ik voorzitter ben. Maar toen zat ik er gelijk midden in. De herziening van de opleiding wilden we als bestuur, met hulp van vele anderen voortvarend aanpakken. Het vele voorwerk van werkgroep 2 en gesprekken met de examencommissie van De Hollandsche Molen hebben geleid tot nieuwe inzichten. Deze zijn besproken in de opleidingsraad van 7 juni besproken. Daar zijn we het in hoofdlijnen eens geworden: een vrijwillige molenaar moet veilig en verantwoord een molen voor de prins kunnen bedienen. Veilig en verantwoord wordt de basis van de praktische en theoretische kennis voor de vrijwillige molenaar. Dat klinkt misschien vaag, maar het zal betekenen dat veel theoretische kennis van andere molentypen en functies beperkt kan worden. De praktische basis van de opleiding blijft echter minimaal één jaar en 150 uur ervaring. De komende maanden wordt hard gewerkt om de nieuwe opleiding zo snel mogelijk klaar te hebben. Als mensen daaraan willen bijdragen zijn ze van harte welkom!

Als landelijk bestuur moet je goed contact houden met de afdelingen en de leden. Ik wil daarom tijd vrijmaken om bij molenaars in den lande en bijeenkomsten van afdelingen op bezoek te gaan. Om eens te praten, te horen wat er speelt, het enthousiasme van molenaars te zien en ideeën en suggesties te horen. Mijn eerste trip ging naar Limburg en Brabant, op molendag. Ik heb het als erg leuk en leerzaam ervaren. Daar ga ik zeker mee door.

Theun Vellinga, voorzitter

Molen uit Puttershoek baart nakomeling

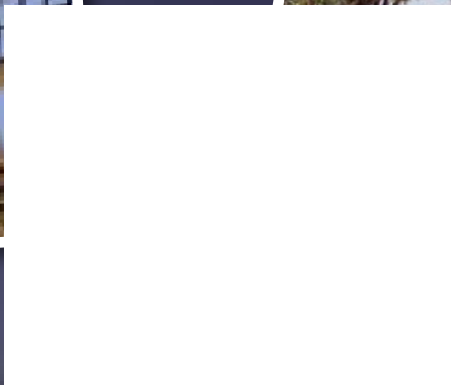
Korenmolen De Lelie aan de molendijk in Puttershoek maalt sedert 1836 graan en stamt al uit de 16e eeuw. Vroeger moest hij ook af en toe een bijdrage leveren aan de liefdadigheid en op gezag van kerk of het openbaar bestuur enkele dagen malen voor de armen.

In 2003 werd de molen nabouwd in The Stirling Range in West Australië; Dutch Windmill The Lily.

the lily
AUSTRALIA

The Lily in West Australië

De Lelie

Tot 1900 kende deze graanmolen een reeks van kortstondige eigenaren. Toen de toenmalige molenaar in 1881 failliet ging moest de inventaris officieel worden beschreven. Het geeft aardig inzicht in het molenaarsbedrijf. Genoteerd werd: "een paard en wagen, tuig en dekkleed, een stuk dijk om te weiden, een heining, vier zeilen, 25 bilhamers, een slijpsteen, een takel met stropketting voor het lichten van de loper, een handboom, wigen, waaghout, vier lampen en een oliekan, schalen met een evenaar met 83 kilogram aan gewichten".

Van 1900 tot 1944 was Gerrit Korporaal de molenaar. Hij breidde in de loop der tijd het bedrijf uit en paste de molen aan aan nieuwe ontwikkelingen. Windkracht alleen bleek niet voldoende en daarom werd in 1902 een machinekamer met stoomlocomobiel bijgebouwd. In het nabij gelegen pakhuis werd in 1931 nog een elektrisch aangedreven hulp-

graanmaalterij bijgebouwd waar hij in samenwerking met graanhandel J. C. Leeuwenburg veevoerders maalde. Een deel van het graan dat op de molen zelf werd gemalen was in die tijd bestemd om brood te bakken voor de armen. Dit werd gedaan door de zes bakkers van Puttershoek uit die tijd.

Einde van een bloeitijd

De molen kon zich gedurende deze periode verheugen in een flinke afzet. In 1944 kwam echter aan dit alles een tragisch einde. Molenaar Korporaal raakte beknelde tussen de molen en een paard-en-wagen en overleed ter plekke. De molen werd overgenomen door Leeuwenburg. Tot de watersnood van 1953 maalde hij op de molen. Daarna vestigde hij zich aan de Blaakschendijk. Het was het einde van 'de Lelie' als bedrijf.

De Lelie maalt nog

De molen werd in 1955 voor één gulden ver-

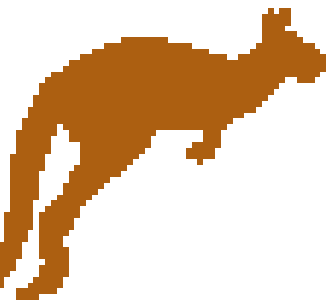
kocht aan de gemeente en in 1992 overgedragen aan de Stichting tot Behoud van Molens in de gemeente Binnenmaas. De Stichting beheert en verzekert het voortbestaan van zes van de twaalf molens die de Hoeksche Waard rijk is. Tegenwoordig maalt vrijwillig molenaar Vincent van Dinter (23) de molen met zijn leerling Matthijs de Graaf die nog te jong is om examen te doen. Vincents liefde voor molens ontstond toen hij als kleine jongen vaak op molen 'de Hoop' was te vinden. Zijn molenaarswerk op de zaterdagen vindt Vincent een welkome afwisseling op zijn intensieve studie weg- en waterbouwkunde aan de Technische Universiteit van Delft: "ik vind het heerlijk om na een week blokken achter mijn bureau weer even met mijn handen te kunnen werken. Zo'n molen zit trouwens mechanisch en bouwkundig prachtig in elkaar, alles met

De Lelie in Puttershoek

Molensteen van The Lily

and gemaakt,
niet ik erg van".

een recla-
ershoek) en
t de Greup)
besloten in 1979 de Hoekse Waard te ver-
ruilen voor Perth in Australië. Het echtpaar
verlangde naar meer ruimte en vrijheid. Ze
bouwden een huis maar kregen na een paar
jaar behoefte aan nog meer ruimte en verge-
zichten. Pleun kocht in 1900 een stuk land in
de buurt van het natuurgebied "the Stirling
Range" zo'n 400 km ten zuiden van Perth.

Maar de geboortegrond bleef trekken. Bij
Pleun ontstond het idee om een Nederlandse
molen te bouwen in Australië en dan nog
het liefst de molen van het dorp waar hij
was opgegroeid: 'de Lelie' van Puttershoek.
Telkens als Pleun op bezoek was in Putters-
hoek speurde hij naar gegevens van de Lelie
waarmee hij was opgegroeid. Hij werd daarbij
geholpen door o.a. de molenaar Maarten

Hunnik van de molen Landzicht
in Zuid Beijerland. De plannen
werden steeds concreter en
in 1990 werd begonnen met
de bouw. Extra motivatie was
het feit dat Hollandse Molens
die in de 18^e eeuw in Australië
werden gebouwd allemaal waren
verdwenen. De molen zou dus
uniek zijn.

Oude Bakkerij

Pleun kocht een meer dan 100
jaar oude bakkerij die niet
meer werd gebruikt. Deze werd
gesloopt en de steentjes die het
opleverde bikte hij eigenhandig.
Een enorme hoop oude stenen.
In zes jaar bouwde hij de molen
met vooral heel veel eigen in-
spanning op. De wieken werden
gemaakt in Weert in Neder-
land. Een van de medewerkers
kwam naar Australië om ze te
monteren. Het vak van molenaar

leerde hij van Rob Batenburg van de Schiedamse Molens die bij hem de molenstenen kwam leggen zo mailde hij. De vraag naar de biotoop/windvang beantwoorde hij kort en duidelijk. Hetzelfde als in Nederland. En met onderzoek naar de Hollandse Molens in de 18^e eeuw is hij nog bezig.

Subsidies

Subsidies voor molens zijn er in Australië niet. De exploitatie van zijn Lily-bedrijf moet dus komen uit inkomsten uit de gastenverblijven en het restaurant dat Pleun in en rond de Lily heeft opgebouwd. Met onder andere een station van een verdwenen spoorlijn van de South Western Railways dat hij heeft herplaatst op zijn terrein.

Een Hollands openluchtmuseum in Australië?

Huub van Est

Molenaar Vincent van Dinter

Vincent met leerling Matthijs de Graaf

Dit artikel is tot stand gekomen met medewerking en meedenken van Coby van Wijk, die de artikelen voor Het Hoeksewaard Magazine over molens heeft geschreven, en haar uitgever Deboekant. Zij hebben er in toegestemd om gebruik te maken van de artikelen in het Magazine.

De foto's van De Lelie werden beschikbaar gesteld door het Magazine.

Mijn dank gaat ook uit naar Trudy den Breejen Hitzert die zorgde voor de foto's die zij in Australië maakte.

Kijk voor meer Informatie over The Lily op:
www.thelily.com.au

*Houtzaagmolen de Bolwerksmolen
met molenaar Ber Fort:*

‘De geuren van het zagen vind ik mooi’

Zonnig, warm en een bescheiden wind. De Bolwerksmolen draait rustig met twee volle zeilen. Op de fraaie baard met krullen staat het bouwjaar: 1863. Het is een prachtige locatie waar we terecht komen; de IJssel stroomt vlakbij en je hebt een magnifiek uitzicht op Deventer. De brug verbindt het rustige buitenleven met de stad. Op het terrein van deze enige nog werkende houtzaagmolen in Overijssel staat het molenaarshuis, de achtkante molen op schuur, een droogschuur voor het hout en ligt voor aan de weg een geitenweide. Achter de molen is water, het balkengat met een flinke voorraad stammen. Allereerst gaan we kennis maken met molenaar Ber Fort en zijn vrouw en drinken we koffie in de tuin van het huis met uitzicht op de molen.

Tekst: Alice de Wit

Fotografie: Margreet van Beusekom

Het kot met de gemetselde poeren

Zesentwintig jaar in de molenwereld

Hoe ben je in de molenwereld terecht gekomen? Ber Fort heeft in drie streken van Nederland gewoond. Allereerst in Noord Holland, Purmerend waar hij geboren is, daarna in het Zuid-Hollandse Nieuwkoop en uiteindelijk hier op een steenworp afstand van Deventer in Overijssel. Zo'n twintig jaar geleden verhuisde hij naar Nieuwkoop en in dat plasseengebied heeft hij met veel plezier gewoond. In die tijd leerde hij de machinist van de Dikke Molen van Zwammerdam kennen. Die molen kon gehuurd worden, maar de situatie was in die tijd nogal primitief en als nieuwe woonplaats zag de familie Fort het niet zo zitten. Toch was de belangstelling van Ber hierdoor gewekt en bij navraag, hoorde hij dat hij een opleiding kon volgen bij het Gilde van Vrijwillige Molenaars. Bij molenaar Slingerland op de Putmolen van Aarlander-veen heeft hij een gedeelte van zijn opleiding

gehad. Later ging Ber naar houtzaagmolen De Heesterboom in Leiden. De keuze voor een houtzaagmolen was niet zo vreemd, want het bloed kruipt waar het niet gaan kan. Zijn opa had namelijk vroeger een houtzagerij gehad, waar hij als kind veel geweest was. Deze herinnering vormde de basis voor zijn beroepskeuze en molenaarsschap, die allebei met hout te maken hebben. Oorspronkelijk was hij scheepstimmerman en zaagmolenaar. Ber: 'De geuren van het zagen vind ik mooi.'

Molenaar op de Bolwerksmolen

Je woonde in het Groene Hart, hoe ben je hier terecht gekomen? Op houtzaagmolen De Heesterboom leerde Ber de Rotterdammer Frans Bos kennen, die in die tijd het houtzagen kwam leren. Frans Bos was vanaf 1992 molenaar van de Bolwerksmolen, maar werd ongeveer zes jaar geleden ernstig ziek. Hij wilde graag dat een bekende zijn taak overnam en vroeg dat aan Ber. Hier hoefde

Ber samen met zijn vrouw niet lang over na te denken. Hij solliciteerde bij de Stichting Bolwerksmolen, werd aangenomen en vervolgens zijn ze hier naartoe verhuisd. De molen is twee dagen in de week geopend, maar ook op afspraak te bezoeken. Ber werkt de andere dagen in het onderwijs.

Op de Bolwerksmolen zijn op dit moment zo'n vijftien vrijwilligers actief. Ze kunnen hier lekker hun energie kwijt met sjouwen en slepen van dingen. Sommige van hen lopen er al 30 jaar, zoals Johan Boergonje. Ook de voormalige voorzitter van het Gilde Hein Steinz is een trouwe vrijwillige molenaar. Ber: 'Er zijn er nu drie aan de cursus begonnen bij het GVM! Een echte cursus voor houtzagen vindt Ber wel nuttig maar als je meeloopt kun je het in zo'n twee tot drie jaar onder de knie krijgen. Het is voor iedere vrijwilliger verschillend, de één heeft hier interesse in, de andere daarin. Het is niet alleen het zagen er zit zoveel omheen.

'Zo kwam er iemand die graag met de oude dieselmotor wilde zagen, die op het geitenweitje staat. Hij heeft hem aan de praat gekregen en ze hebben die middag gezaagd. Dat was erg leuk! Ber krijgt ook verplichte vrijwilligers, mensen van de reclassering, die voor hun taakstraf komen meelopen. Een onderdeel van het molenwerk zijn de groepen, die een rondleiding krijgen. Dat zijn schoolklassen, maar ook allerlei andere gezelschappen. Als dat een internationale groep mensen is, dan wordt er iemand ingezet die goed is in het Engels, Frans of Duits.

Geschiedenis van de molen

In 1861 kregen de houthandelaars de gebroeders Abraham en Frank Elfrink van de gemeente Deventer toestemming om op het Bolwerk een zaagmolen te bouwen. In 1863 werd de molen in gebruik gesteld. Na 1898 komt Hendrik Ennen als molenaar op deze molen. Van 1917 tot 1947 gaat hij een huur-

Ber Fort naast het krabbelwerk

Sleephelling en balkengat

Overzicht zaagvloer

contract voor de grond aan met de gemeente. In 1927 gaat het met de molen snel bergafwaarts. Toen werkte Ennen al bij N.V. Stoomhoutzagerij De Wilpse Dijk. De molen werd alleen nog als opslagloods gebruikt. In 1931 verkoopt Ennen de molen aan zijn werkgever De Wilpse Dijk. Deze vennootschap verlengt meteen het huurcontract met de Gemeente tot 1967. Na afloop van dit contract onteigende de gemeente de grond en de molen i.v.m. het uitbreidingsplan "Dubbelstad". Dit plan is niet verwezenlijkt. In 1950 nog heeft De Wilpse Dijk voor eigen rekening het riet op de molen laten vervangen. In 1955 werden de wieken, die door een storm beschadigd waren, hersteld en werd er weer een stelling aangebracht. Na de onteigening in 1967 raakt de molen verder in verval en worden omringende huisjes gesloopt. Hij werd eigendom van de

gemeente Deventer. Op initiatief van een actiegroep werd in 1974 met het uitwendig herstel van de molen begonnen. De actiegroep werd omgezet in de Stichting Bolwerksmolen. In 1976 worden de werkzaamheden afge-

*'Elk hout heeft zo z'n
speciale dingen: grenen
ruikt lekker, maar iepen-
hout stinkt een beetje'*

sloten (incl. een nieuwe molenaarswoning in passende stijl) en nam de Stichting de exploitatie van de molen over. In 1994 werd een elektromotor aangebracht

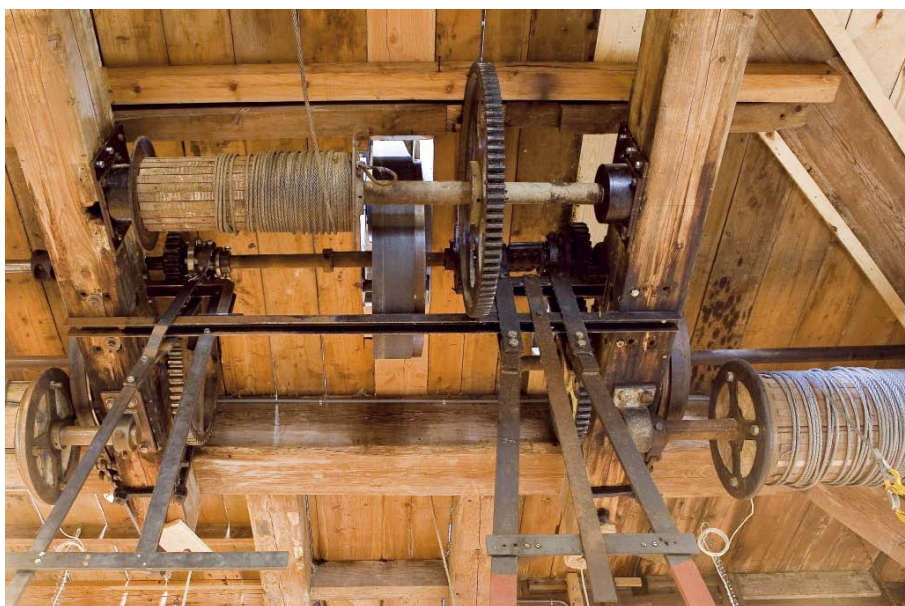
om ook zonder wind te kunnen zagen. In het najaar van 2005 werd gestart met een ingrijpende restauratie van deze molen, die op zaterdag 12 mei 2007 afgerond werd.

Restauratie

Ber is maar wat blij dat de twee jaar durende restauratie voltooid is. De molen staat er weer netjes bij. In het rechter gedeelte van de droogloods is een lokaal gebouwd waar bezoekers ontvangen kunnen worden. Mensen van de sociale werkplaats hebben van gezaagd hout van de molen prachtige kasten gemaakt. Er is een groot beeldscherm aanwezig om de informatiefilm te kunnen vertonen. Aan de wand hangen foto's van de restauratie. De molen was veertig centimeter verzakt en moest weer op een goed fundament worden gezet. Daarom was het noodzakelijk om de molen op het geitenweijtje te zetten en de schuur voorlopig af te breken. De financiering van dit hele project werd mogelijk gemaakt door de provincie Overijssel voor 50 %, door de Europese Unie voor 25 % en door de gemeente Deventer die de laatste 25 % voor zijn/haar rekening nam.

Men begon met een fundering van gegoten betonnen palen, waar nieuwe poeren op werden gemetseld van schoongebikte oude stenen. We kunnen ze bekijken in het kot, de kelder onder de zaagramen waar het zaagsel wordt opgevangen en weggeschept. De schuur had al jaren een verrotte bint, waar een nieuwe op was gelegd. De stijlen moesten toen worden ingekort. Nu is er een nieuwe bint gekomen en zijn de stijlen weer verlengd. De molen heeft nieuw riet gekregen en werd voorzien van nieuwe schoren en staart. Voorheen zorgde het neutenkruiswerk voor zwaar kruien, daarom heeft men gekozen voor een

Het haalwerk

Engels kruiwerk. Het kruiad werd vervangen door een kruiier. Deze lichte manier van kruien is niet nodig met Engels kruiwerk, maar men maakte deze keuze, omdat hij er oorspronkelijk opzat.

Verder zijn de oude roeden vervangen en is de stelling op de oorspronkelijke hoogte aangebracht. Deze was bij de vorige restauratie in 1973 aangepast aan de tweedehands roeden die er toen opzaten. Er zijn ook twee zaagramen bijgekomen, zodat deze molen weer uitgerust is met drie werkende zaagramen. Boven is er een sprinklerinstallatie aangebracht, die bij brand aangesloten kan worden door de brandweer. Tussen de droogschuur en de molen is het grind vervangen door oude stenen uit 1920, zodat er weer met een kar gereden kan worden. Bij de opening van de molen is er door de gemeente een penterbak toegezegd, een houten schuit waarmee ze de stammen kunnen vervoeren naar het molenkolk (balkengat). Deze stabiele boot wordt van eigen gezaagd eikenhout gebouwd.

Houtzagen met alles er omheen

Ber vertelt dat ze hout uit de buurt krijgen. Van particulieren, die hun eigen boomstam gezaagd willen hebben, maar ook van de Stichting IJssellandschap waarmee ze in gesprek zijn over een samenwerking. Deze stichting heeft behalve landerijen en boerderijen ook bossen. Ook Natuurmonumenten levert boomstammen aan. Zij beschikken over diverse sociale werkplaatsen waar omheiningen een hekken gemaakt worden. 'Elk hout heeft zo z'n speciale dingen. Grenen ruikt lekker, maar iepenhout stinkt een beetje. Eiken wordt het meeste aangeboden en daar is ook het meeste vraag naar'. Mensen doen soms een beetje moeilijk met bomen, maar als ze een ziekte krijgen dan moeten ze toch gekapt worden.

De stammen worden gebracht en naast de droogschuur op het gras gestort. Dit gebeurt met vrachtwagens of aanhangers. Vroeger ging het als volgt: er kwam over de IJssel een vrachtschip met hout aanzeilen, het hout werd op de kant gelegd en met een Malle Jan getrokken door twee paarden naar de molen gebracht. Een Malle Jan is een kar met grote wielen, waar de boom tussen wordt gehangen. Tijdens een groot buurtfeest september vorig jaar hebben ze dit dan ook gedemonstreerd.

Vervolgens rolt men de stammen in de laag gelegen sloot. Dan kunnen ze met een penterbak naar de molenkolk gevaren worden. De balken blijven één tot vier jaar, afhankelijk van de houtsoort, in het water liggen. Als ze toch eerder gezaagd worden, moet je rekening houden met het krimpen van het hout. 'Het is dan van binnen nog nat. Dan krijg je er spanning in. Het water is een opslagplaats, maar heeft ook de functie om de groeistoffen uit het hout te spoelen. (het wateren) Dat is erg belangrijk, omdat het hout dan beter bestand is tegen schimmels en insectenvraat. Goed gewaterd hout droogt beter en heeft minder kans op scheuren. Je kunt aan de kleur

de balk heen vastgezet en vervolgens rolt de ketting om de spoel. Zo wordt de stam over de sleephelling naar boven getrokken. Indien nodig schilt men boven aan de sleephelling de stam, zodat je gemakkelijker aanwezig ijzer kunt ontdekken, zoals spijkers, granaatscherven enz. Een en ander vormt een bedreiging van de zagen. Vaak gaat de schors er vanzelf al af door het langdurige wateren.

Vervolgens trekt men de stam met het haalwerk op de zaagslede, waar balkjes (de schotels) op zijn gelegd. De stam wordt met krammen en touwen op de zaagslede vastgezet. Ook worden er om het reeds gezaagde

Stam wordt op de zaagslede vastgezet

van het hout zien of het goed gewaterd is, dan is het namelijk donkerder van kleur. Het binnenste hout is het kernhout, het buitenste heet spinthout. Spinthout is zachter en minder van kwaliteit. Bij iepenhout wordt door het goed te wateren de wormgevoeligheid stukken minder.

Halen, zagen, drogen

We wandelen tot achter de molen. Ber legt uit hoe het in zijn werk gaat. Het hout drijft in de molenkolk in partijtjes in het water. Men kiest een balk met de penterbak en trekt deze balk door middel van het haalwerk de sleephelling op. Een spoel met een ketting, die onder de zoldering van de zaagloods hangt, wordt aangedreven door wind- of motorkracht. Het einde van deze ketting wordt om

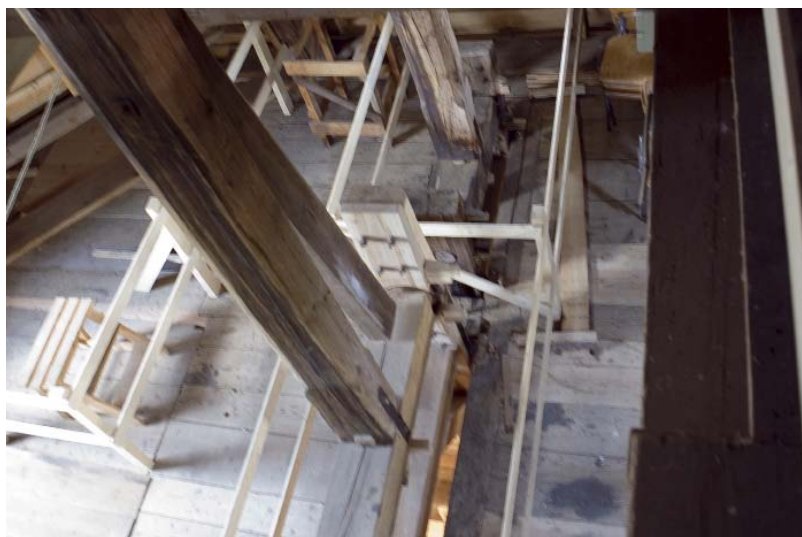
deel van de stam touwen gebonden om de boel bij elkaar te houden. De zaagbladen worden op de juiste afstand in het zaagraam gesteld, dat is een arbeidsintensief karwei. Men meet de dikte van de stam en bepaalt de dikte van de te zagen planken. Dit wordt op twee latjes aangetekend, die aan de uiteinden van de stam worden vastgezet. Het aantal zaagbladen en de afstand daartussen zijn bepaald en de zaagbladen worden in het zaagraam vastgezet. Bij het houtzagen werk je minimaal met twee mensen. Een andere vrijwillige houtzager Andries heeft zich dan ook gemeld. De elektromotor met een vermogen van 30 PK wordt aangezet en de drie zaagramen komen in beweging. Met één raam wordt gezaagd, maar de andere twee bewegen ook. Zo wordt

Zagen m.b.v. de elektromotor

Bonkelaar draait, krukas wiel niet, krukas staat uit zijn werk

Zaagramen onder zijn verbonden met de krukas d.m.v. wuifelaars

de krukas in balans gehouden. Op een krukas bevinden zich altijd 3 krukken om een dode stand te voorkomen. Dan wordt de stam tegen het zaagraam aangetrokken en kan het zagen beginnen. De Bolwerksmolen zaagt in een rustig tempo. We snuiven de houtlucht op. Door middel van het krabbelwerk schuift de zaagslede iedere keer een stukje onder het zaagraam door tijdens de opgaande beweging. Ber vertelt dat tijdens de restauratie het middelste zaagraam verbreed is, zodat er dikere stammen gezaagd kunnen worden. Er ligt een eiken stam met blauw/zwarte plekken. Hij gaat voor de derde keer door het zaagraam heen. Die verkleuring komt door het looizuur in het hout dat reageert op het staal van de zaagbladen.

We wandelen naar boven om de krukas te gaan bekijken. De zaagramen worden met wuifelaars of kolderstokken verbonden met de krukas. Deze krukas is van gietijzer gemaakt, heeft een lengte van 6 meter, een diameter van 16,5 cm. en is 5x gelagerd. Smering

vindt plaats door middel van diverse Stauffer vetpotten. Het is een fascinerend gezicht

De droogloods

en nog steeds bijzonder dat men zo iets kan bedenken. Het omzetten van een draaiende beweging van de bonkelaar om de konings-spil, via het krukaswiel naar de krukas en via de wuifelaars in een op en neer gaande beweging van de zaagramen.

Terug naar het einde van het zaagproces. Als de stam helemaal gezaagd is, haalt men de

touwen eraf en kunnen de planken naar de droogloods gebracht worden. Daar worden de planken in de vorm van de stam opgelat, dwz. de planken worden door latjes gescheiden. Door de kieren tussen de planken heeft de wind vrij spel en droogt het hout. We bedenken Ber voor de rondleiding.

Boekenmolen

DE HERRIJZENIS VAN HET JONGE SCHAAP

Vorig jaar konden de bezoekers van de jaarvergadering een bezoek brengen aan de zeskante houtzaagmolen Het Jonge Schaap (1680) op de Zaanse Schans. Na in verval te zijn geraakt werd de bovenkruier in 1942 afgebroken. Voor de sloop werd de molen echter zorgvuldig op bouwtekeningen vastgelegd. Het was de laatste van het type bovenkruier waarvan er ooit meerdere in het gebied hebben gestaan.

Vorig jaar was de molen nog niet geheel gereed. Dat is nu wel het geval. Om die reden zijn nu een boek en een DVD uitgebracht door de vereniging de Zaaansche Molen waarin het proces van de herbouw tussen 2005 en 2007. In het boek en de DVD wordt het

bouwproces volgens de oorspronkelijke bouwwijze door gespecialiseerde vakmensen besproken en gefilmd. Vooral de DVD is zeer de moeite waard om te bekijken.

Verkrijgbaarheid

Het boek en de DVD zijn verkrijgbaar op de Zaanse Schans of te bestellen bij de vereniging de Zaaansche Molen, Museumlaan 18, 5141 LP Koog aan de Zaan (tel. 075 6215148; email info@zaanschemolen.nl)

Het boek kost € 15,- en de DVD € 12,50. Beide gezamenlijk € 25,-. Voor verzendkosten worden € 2,50 respectievelijk € 3,- in rekening gebracht.

LANGS OVERIJSSELSE MOLENS, MOLENHISTORIE EN ROUTES

Ter gelegenheid van het jaar van de molens heeft de Stichting Overijsselse Molen een viertal boekjes met fiets en wandelroutes uitgebracht.

Het voert hier te ver om ze apart te bespreken, maar de boekjes zijn interessant om de combinatie van geschiedenis en landschap en de plaats van de molen daarin. De boekjes in kleur zijn goed geschreven en keurig verzorgd. De vier deeltjes kunnen opgeborgen worden in een verzamelband. Inmiddels is er ook een vijfde deeltje uitgebracht. Een zesde volgt nog in 2008.

Verkrijgbaarheid

De deeltjes zijn verkrijgbaar bij de winkelbeheerder via: www.molensinoverijssel.nl (klik op tabblad 'Winkel', vervolgens op 'Voordeelaanbieding') en mail uw gegevens naar winkel@molensinoverijssel.nl. Een deeltje kost € 3,50 en de verzamelband € 4,50.

BEZOEK DE MOLENS IN ZUID-HOLLAND

Na het prachtige boek Molenrijk Zuid Holland dat vorig jaar werd uitgebracht door

Uitgeverij Watermerk en het Erfgoedhuis Zuid Holland is er weer een boekje uitgebracht door de uitgevers als aanvulling op het boek. Een zesde deel van de nog bestaande molens in Nederland staat in die provincie.

De titel is wat dat betreft duidelijk: Bezoek de Molens in Zuid Holland. En de foto op de voorpagina ook; fiets tegen de muur van een molen van Hollands erfgoed. Onderhouden door honderden vrijwilligers.

Het boekje van 36 pagina's bevat naast algemene dingen ook informatie voor geïnteresseerde leken over de molenwereld. De illustraties zijn goed verzorgd en wie fietstochten langs Zuid Hollandse Molens wil ondernemen heeft een goede handleiding.

Verkrijgbaarheid

In Zuid Holland bij de bezoekmolens, de VVV en via www.vvvzh.nl, ISBN 978-90-78388-03-6, prijs € 5,95.

Drie geslaagde molenaars op de Windotter

Op 8 mei 2008 vond in IJsselstein de 500^e examendag plaats. Een van de 11 die dit voorjaar plaats vonden op diverse plaatsen in het land. Door De Hollandsche Molen werd de gelegenheid aangegrepen om de landelijke Molen en Gemalendag van 10 en 11 mei officieel te openen op de Windotter in IJsselstein. Alles zat mee voor een goede examen-dag. Mooi weer, stralende zon en een oostenwindje.

Feestelijke dag

Op allerlei manieren was te merken dat het een bijzondere dag was en niet alleen door het weer. Ook de landelijke pers (NRC, Volkskrant) en lokale TV was afgekomen op deze dag. Hun aandacht richtte zich, zoals bij de pers gebruikelijk, vooral op de eerste van de drie kandidaten.

Behalve de examinatoren en de kandidaten die normaal bij examens aanwezig zijn waren ook aanwezig bestuurlid Dirk Jan Braaij van De Hollandsche Molen die als voorzitter van

de examencommissie verantwoordelijk is voor de examinering en diploma-uitreiking. Zijn taak behelsde deze dag het afschermen van de examinatoren en de kandidaten van pers en andere belangstellenden om in alle rust examen te kunnen doen. En dat was niet overbodig gelet op de belangstelling. De andere gast bij het examen was oud-examinator Gerben de Vries. Deze vertelde dat hij lang geleden rond 1972 het 50^e diploma behaalde. De laatste twee bemoeiden zich uiteraard niet met het examen. Zij waren waarnemers op de achtergrond.

Examencommissie

Ook de samenstelling van de examencommissie had iets feestelijks. Marc Dwarswaard was enkele jaren geleden nog lid van het bestuur van het Gilde. Het was zijn eerste dag als examinator bij examens. Van een molen met een biotoopprijs is hij inmiddels verhuisd naar een andere molen. Maar nog even gedreven. Examencommissies bestaan uit drie examinatoren en een notulist. Zij doen verslag over het examen en hun bevindingen. Kandidaten worden beoordeeld op een aantal praktische zaken als het voorleggen van de zeilen, kruien,

Programma Examendag 500

In het officiële schrijven van de examencommissie wordt het volgende dagoverzicht van het examen op 8 mei 2008 vermeld.

Het examennummer: 500
Soort examen: windmolen
Molen: De Windotter in IJsselstein
Op de molen van: Maarten Dolman

De examencommissie bestaat uit:

- H.P. van Erve
- M. Dwarswaard
- W. Meerkkerk
- Mevrouw W. v.d. Broek

De drie kandidaten zijn vanaf 10.30 achtereenvolgens:

- Mevr. R.S. Noorlander uit Gouda (1975). Opleider J. van Rijswijk.
- N. Aalbers uit Gouda (1976). Opleider J. van Rijswijk.
- K. van der Steege uit Leiden (1952). Opleider J.P. Molenaar.

Om half een is de fotojournalist op de stelling van de Windotter bezig zijn foto's en het bijschrift door te mailen aan het NRC. In de avondkrant van die dag die rond zes uur in de bus valt beslaat een foto met onderschrift een kwart pagina.

hanteren van de vang en kennis van de weersituatie. Maar ook kennis van allerlei technische zaken die voor het praktische vakmanschap van belang zijn komen aan de orde.

De eerste kandidaat

Rian Noorlander was de eerste kandidaat en begon haar examen om 10.30 uur en werd tot 1200 uur op de proef gesteld. Ze werd kort geïnformeerd door de examinatoren de gang van zaken tijdens het examen. Ondanks de belangstelling van de pers en TV verraadt haar blik kennis en weten waar het over gaat. Niet gehinderd door fotografen of TV stond ze er zoals dat heet. Zoals ze er ook stond tijdens de "fotoshoot" zoals dat in perstermen heet nadat bekend was geworden dat ze geslaagd was. Helemaal vreemd was dat niet. Ze stamt uit een molenaarsgeslacht van de molen van Haastrecht.

Dus ze kreeg "les" van haar vader. En had een

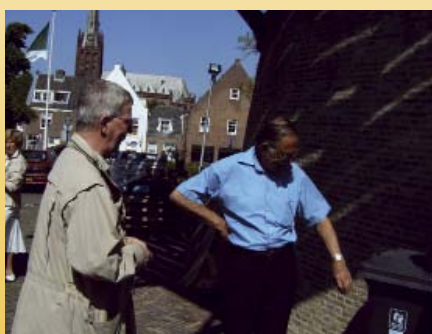
goede instructeur in de persoon van J. van Rijswijk.

Ze hoorde de wilde verhalen van haar vader en kent begrippen als "aan de haal gaan" en 160 enden draaien.

Ook over de opleiding was ze duidelijk. Met haar HTS opleiding vond ze de opleiding inhoudelijk toch wel erg technisch. Ze was blij dat er in het kader van de herziening van de opleiding wordt nagedacht over modules en deelcertificaten.

De lijst met de geslaagden op de 11 examendagen van dit voorjaar vindt u elders in dit nummer.

Huib van Est / Jan Jansen

MOLENSTENEN

Molensteenfabriek Van Vugt levert u naar keuze massieve maalstenen of stenen met een zachte uitslag. Ze worden vakkundig afgewerkt, prima gescherpt en goed onder de rij gebracht.

Wij kunnen u ook van dienst zijn met:

- ✓ nieuwe Duitse blauwe stenen;
- ✓ kunst- en sierstenen;
- ✓ het scherpen van molenstenen;
- ✓ deskundige informatie.

Bel voor inlichtingen vrijblijvend met:

H.J.A van Vugt
Molensteenfabriek
Zomereik 10
5682 HH Best (NL)
Tel/Fax: (+31) (0) 499-395454

Zeilmakerij van Neerven bv

**MOLENZEILEN IN
WK77 BRUIN OF WIT,
MARLON BOLUS ROOD**

**Driek van Erpstraat 1
5341 AK OSS
Tel. 0412-624028
Fax. 0412-627973**

**DEGELIJKHEID EN
GEGARANDEERD DE
BESTE KWALITEIT !!**

Laks

Onlangs was de 500e examendag en het heuglijke feit werd gevierd met een gezonde dosis media-aandacht (krantenkop: "Vijfhonderste molenaarsdiploma behaald"). Het deed mij denken aan mijn eigen tijd in opleiding en examen en de conclusie was ontvullend.

U heeft vast wel eens zo'n verkeersprogramma op televisie gezien waarin keer op keer duidelijk wordt dat veel automobilisten vaardigheden in praktijk brengen die ongetwijfeld niet zo zijn aangeleerd. Want weet u het nog precies: een skater, is dat nou een bestuurder, of niet?

Toen ik vanmorgen in de zon op de stelling mijn eigen molenaarsschap zat te overdenken, kwam ik tot de conclusie dat het molenaars ongeveer vergelijkbaar vergaat. Tijdens mijn opleiding heb ik allemaal nog zo mooi geleerd, precies hoe het moest, alle procedures, veiligheid en natuurlijk theorie. Maar vanmorgen bij het smeren in de kap heb ik niet gekeken of het bovenwiel al dan niet te diep in de bonkelaar stak. En ook heb ik de afzetkettinkjes pas ná het opzeilen neergezet. Om van het opzeilen-met-de-ketting-aan-de-roe nog maar niet te spreken. Erg praktisch als je alleen bent, maar zo heb ik het niet geleerd.

Ben ik nu een slechte molenaar? Niet direct. Als ik opnieuw voor mijn examen op zou moeten is er zeker nog het één en ander bij te spijkeren, maar ik ben wel een paar jaar ervaring als molenaar rijker. Een automobilist met jarenlange ervaring is per slot van rekening ook niet bij definitie een slechte chauffeur. Jarenlange ervaring is vaak meer waard dan wat theorie. En die ervaring doe je pas op na je examen, als je bewezen hebt de theorie te kennen.

Bovenstaande betekent niet meteen dat dan ook al dat correcte leren onzin was. Je kan nooit te veel weten en als je weet hoe iets wél moet en waarom, kan je een overwogen en beargumenteerde beslissing maken om het lekker toch niet te doen. Enige laksheid kan het leven zo af en toe stukken aangenamer maken.

Om ondanks deze onverantwoordelijke en levensgevaarlijke houding toch nog wat bij te dragen aan de veiligheid van zowel de leerlingen, de juist geslaagden als de reeds lang ervaren molenaars: een skater geldt als voetganger, maar mag wél op het fietspad.

Werkgroep herziening molenaarsopleiding

Het is net als bij de aanleg van de Betuwelijn. Die lijn was bedacht en moest en zou er komen. En, die ligt er. Kijk zelf, links of rechts rijdend over de A15, de lijn ligt naast je als een schijnbaar levenloze, verzadigde anaconda. Niet alleen het landschap, ook het land drastisch verdelend in noord en zuid. Zelfs de bevolking in die van boven en die van beneden de spoorlijn en waar men in de regel aan voorbij gaat, in maatschappelijke kampen van voor- en tegenstanders, beiden waakzaam blijvend en op de hoede zijnd. Zo ook bij de herziening van de opleiding.

Resultaat commissie voorgelegd

Bestuurlijke instanties zijn op het moment van schrijven druk doende zich te buigen over het resultaat van de werkgroep herziening om een standpunt te bepalen. De examencommissie in de nieuwe samenstelling heeft zich verdiept in de uitgangspunten van de herziening, in de herziene exameneisen.

Er is en wordt veel tijd en moeite geïnvesteerd in de herziening van de opleiding. Het resultaat ligt er.

Wat voor de werkgroepen een gelopen race was, moest de verdieping in en de organisatie er van door bovengenoemde instanties nog in gang zetten. Voorlichting met betrekking tot de achtergronden, grondprincipes betreffende de stukken Examenstof, Exameneisen en het Examenbesluit leidde er toe dat bestuursleden, examencommissieleden beter inzicht kregen in de herziening van de opleiding. Maar ook het besef dat omschakelen van de huidige naar een herziene opleiding kan ontaarden in een mengvorm, ontstaan uit oud, nieuw en een eigen interpretaties die niet wenselijk zijn.

Eenduidig standpunt nodig

Voorkomen moet worden dat zowel DHM en het GVM ieder hun eigen lijn uitzetten. Beide zullen eenduidig moeten zijn in hun uitgangspunten. Het spreekt voor zich dat we deze ook aan jullie als leden zullen voorleggen.

Uitgangspunten van de herziening

1. De taak: het verwezenlijken van doelstelling.
2. Het verantwoordelijk zijn.
3. Het zorg dragen voor mens, gebouw en omgeving.
4. Het bevorderen van de deskundigheid.
 - uitbreiding: eisen op de gebieden arbo en veiligheid
 - aandacht voor schuilend gevaar
 - inzicht koppelen aan kennis en handelen
5. Het zorg dragen voor.

1. De taak van de molenaar

- De vrijwillig molenaar moet op de hoogte zijn van wat van hem verwacht wordt, nl. dat hij de molen voor de Prins kan laten

draaien en deze onder alle omstandigheden kan bedienen.

Hij moet zich verdiepen in 'onder alle omstandigheden', in de molen, de bediening en de wijze waarop deze drie aspecten zich tot elkaar verhouden.

- De molenaar moet zich de kennis van en het inzicht in het handelen eigen maken. Hij bouwt daardoor meer zekerheden op en zal al handelend met meer vertrouwen en met meer zekerheid functioneren, ook zijn verantwoordelijkheidsgevoel zal meer gevoed, vergroot worden.
 - Naarmate hij zich meer heeft eigen gemaakt, meer doordrongen is van zijn taak, van zijn verantwoordelijkheid, mag van hem verwacht worden dat hij de onder alle omstandigheden intuïtief correct, kordaat en effectief handelend zal optreden.
- De eigenaar [bestuur van een stichting, van een vereniging of particulier] moet er op kunnen vertrouwen dat een molenaar zeker is van zijn zaak.

Daar valt ook onder zeker zijn van het weer. De molenaar moet kennis op doen, informatie in winnen over het weer; naar deweerberichten luisteren, een interpretatie van de weersverwachting ter plaatse kunnen geven; het weer kunnen observeren, de lucht / het weer in de gaten houden, symptomen waarnemen en conclusies daaraan verbinden en zeker een uur vooruit kunnen kijken. Op grond hiervan zal hij de nodige maatregelen moeten kunnen nemen.

Eveneens zal hij zeker zijn van de technische staat van het monument. Hij zal op de constructie moeten kunnen vertrouwen. Dat vraagt elke werkdag om een technische inspectie waarbij hij kijkt naar staat van onderhoud, de mate van slijtage, naar losgeraakte, of niet goed functionerende onderdelen. Kleine reparaties, van geen wezenlijk belang zijnde, kan hij zelf uitvoeren.

Daarvoor is het belangrijk dat de molenaar weet en er zich er van bewust is welke krachten er tijdens het werken met de molen worden uitgeoefend op de constructie en de onderdelen.

De bediening en het werken met, in en om de molen mag geen gevaar op leveren voor molenaar en anderen.

Ook zeker zijn van de staat van onderhoud zijn behoort tot de taken.

De wijze van onderhoud, het gebruik van

smeermiddelen mogen geen nadelige gevolgen hebben voor het draaien. Het gebruik van onjuiste middelen of erger nog, niet smeren, kan op den duur ernstige gevolgen hebben.

Tenslotte zeker zijn van de veiligheid. Onder alle omstandigheden moet hij handelend kunnen optreden. Zeker bij calamiteiten.

2. Verantwoordelijkheid van de molenaar

De molenaar moet er van doordrongen zijn dat hij verantwoordelijk is voor de uitvoering van zijn taak. En dus zich bewust zijn dat elke handeling, uitgevoerd of nagelaten uit te voeren, een direct of indirect gevolg heeft voor de veiligheid en tot zelfs ernstige schades kan leiden.

Na constatering van een mankement, van wezenlijk belang zijnd, de eigenaar op de hoogte

stellen, met de eigenaar overleggen over de reparatiemogelijkheden. De eigenaar is verantwoordelijk voor de keuzes die hij maakt naar aanleiding van het overleg met de molenaar. Voor het zelf kunnen verhelpen van wezenlijk belang zijnde mankementen of het in kennis stellen van de eigenaar is natuurlijk de molenaar aanspreekbaar.

3. Veiligheid

De molenaar dient alle veiligheidsmaatregelen in acht te nemen en te treffen die in het

belang zijn van de eigen veiligheid en die van anderen, zoals het maken van afspraken met medemolenaars op de molen en andere regelmatig aanwezig [zoals leerlingen]. Of het grenzen stellen aan de toegankelijkheid van de molen voor bezoekers en er op hen toezicht wordt gehouden.

Hij draagt zorg voor maatregelen die in het belang zijn van de molen en de omgeving worden genomen. Met name de wijze van afstelling van de molen in relatie tot de heersende weersomstandigheden, zoals tijdig zwichten in geval van toename van de windkracht, het bij dreiging van onweer regelen van de bliksembeveiliging, en bij sterk ruimende wind het gebruik van de pal, en de juiste manier van wegzetten bij het verlaten van de molen.

4. Deskundigheid.

Bij de herziening gaan we er van uit dat kennis van de constructie pas dan belangrijk is als je weet wat het belang er van is van een onder-

deel, waarom dat zo gemaakt is, maar meer nog waar de molenaar op moet letten om de veiligheid van het monument, de eigen veiligheid en die van anderen te waarborgen. Bij inspectie van constructies moet de molenaar weten waar op gelet moet worden, weten waar en waarom het daar mis kan gaan en kunnen nagaan wat de oorzaak kan zijn. Wanneer een mankement niet verholpen kan worden moet hij kunnen aangeven welke gevolgen dit kan hebben. Kennis moet gepaard gaan met inzicht. Ontbreekt het inzicht dan komt zijn verantwoordelijkheid in gedrang. Nieuw in de opleiding is dat naast kennen en het kennis hebben van, inzicht hebben in wordt benadrukt. Kennen van onderdelen van een constructie is wat anders dan deze beschrijven, uit kunnen leggen, kunnen verklaren wat de functie van die constructie is en waarom die zo gemaakt is. Molenzaken moeten eenduidig zijn, mogen niet interpretabel zijn. Voor de praktijk en ook voor het examen moet de stelregel luiden: Kennis en inzicht moeten bijdragen tot het verantwoordelijk omgaan met, bedienen van en in stand houden van de molen waardoor de veiligheid voor mens en monument gewaarborgd zijn.

Ook ARBO regels maken onderdeel uit van de veiligheid op de molen. Ook regels daaromtrent dienen in acht te worden genomen. De

Hygiëncode is gekoppeld aan het produceren van een product. Daar is de opleiding niet voor ingericht. Beide aspecten moet onder de aandacht gebracht worden gebracht als lesstof, niet als examenstof.

5. Zorg dragen voor.

Hiermee wordt bedoeld dat wanneer mankementen worden geconstateerd of de biotoop geweld wordt aangedaan, dit wordt gerapporteerd aan de eigenaar of de verantwoordelijke instantie. De molenaar is niet verantwoordelijk voor het in orde brengen van zulke gebreken. Dat hoort niet tot zijn taak.

De vrijwillig molenaar is wel de eerst aangevozen persoon die deze mankementen kan waarnemen en in de gaten houdt. Daarom is zorg dragen voor ook een aspect van zijn taak.

De richting is bepaald, de wissels zijn omgezet, samen moeten we zorgen voor een goede dienstregeling.

Namens de Werkgroep Herziening Opleiding Jan Jansen

MEER INFORMATIE

Van de website van Het Gilde kunnen de concepten van de examenstof, exameneisen, logboek en checklist worden gedownload.

Zo ziet het eindstation er mogelijk uit

VAK-MLNR	PRODUCT	AKG	OSG	HJG		
	MEESTER	TYPE				
MOLENAAR	TYPE	OV	X-KANTIG	STANDERD	WIP	FALTBOK
	TECHN. FUNCTIE	LOREN	FOLDER	OLIE	HOUT	FEL
	THEORIE					
	PRAKTIJK					
BASISKENNIS						

De rubriek vermeld activiteiten en berichten van de vereniging en in de afdelingen en regio. Houdt bij het melden van activiteiten rekening met de verschijningsdata's. Het is niet zinvol activiteiten te vermelden die al hebben plaats gehad.

Drenthe

De Drentse Molendag 2008 vindt dit jaar plaats op zaterdag 23 augustus. Het wordt de 24e keer dat de Drentse molenaars zoveel mogelijk van de 38 molens zullen draaien en dat deze geopend zijn voor publiek. Hopelijk is er voldoende wind om te draaien en te malen.

Gelderland en biotoop

Op 5 maart 2008 werd in de commissie Ruimtelijke Ordening, Wonen en Milieu (GWM) de wijziging van de Uitvoeringregeling Molenverordening van 1995 besproken. Aanleiding was de opstelling van de gedeputeerde ten aanzien van de biotoop van de molen in Vaassen. Insprekers in deze commissiebijeenkomst waren Rolf Steenbergen namens de Hollandsche Molen, Cees Wittekoek namens de stichting Vaassens' molen en de heer van Dijk namens de stichting Vrienden van de Gelderse Molens. GS van Gelderland stelt wijziging van de verordening voor in artikel 4a van de verordening. GS wil onder het mom van "maatwerk" zelf te kunnen bepalen wat een goede molenbiotoop is. Ze vergelijken appels met peren zoals Cees Wittekoek het in zijn schriftelijk bijdrage uitdrukte.

Het begint op het verhaal van de Otter in Amsterdam te lijken. "We zijn gehecht aan monumenten", zegt de bestuurder, Maar als puntje bij paaltje komt moeten ze wijken voor de vooruitgangsideeën van diezelfde bestuurders.

Lintjes

Jaarlijks komen er ook lintjes terecht in de molenwereld.

In Gelderland kregen de voorzitter van De Stichting Vrienden van de Gelderse Molen, Cambier van Nooten en de Douwe Veenstra, 25 jaar molenaar op de molen in Zoelen op koninginndag een lintje.

Op 31 mei ontving ook Jan Konink, molenaar te Varseveld, een lintje wegens 25 jaar trouwe dienst.

In Brabant ontving Piet Meulendijks uit Asten, molenaar op de molen in Liessen en op andere molens in de omgeving een lintje.

Molen in de vreugdestand

Op 12 april 2008 werd in Geesteren (Ov) een feestje gevierd op steenworp afstand van De Grote Geesterse Molen. Reden Jan (Jansen) en Wim (Ruiter) draaiden 25 jaar op de Geesterse Molen. Ze waren niet alleen molenaar, maar leidden ook op en bekleedden functies binnen het

Gilde. Iedereen was er; leden van de stichting, opgeleide en op te leiden molenaars, molenmakers enz. Ook Akke Kienhuis-Potijk (93) weduwe van de laatste beroepsmolenaar en haar zoon (in opleiding) waren aanwezig. De molen is nu in handen van een stichting. In de verdere informatie en foto's valt op dat een molen niet zonder de betrokkenheid van veel vrienden kan. Alleen dan kan de molen als levend werktuig voor het cultuurhistorisch erfgoed behouden blijven zo luidt hun boodschap. In Gassel (NB) werd dit jaar een feestje gevierd. De molen bestond 200 jaar.

In Rijsoord zette Jaap Dekker (73) na 170.000 omwentelingen voor het laatst de "De Kerseboom" stil en droeg hij het molenaarsgereedschap over aan zijn opvolger Tom Blaak. Hij maalde van vanaf 1993 vele tonnen meel voor een bakkerij en particuliere klanten. Jaap was niet alleen molenaar maar ook verdienstelijk in de bestuurlijke en technische kringen van het Gilde. Je kon bij hem om een boodschap komen. De vele verdiensten kunnen op deze plaats niet allemaal vermeld worden. Beginnende molenaars zouden in een gesprek met hem veel kunnen leren.

Molen in de rouwstand

De molenaar van de graanmolen in Hapert, Lieuwe Tilma, overleed op 16 december 2007. Deze geboortige Fries slaagde in 1972 als een van de eersten voor het examen vrijwillig molenaar. Hij liet de molen in Hapert draaien en maalde graan tot hij in 2004 na 32 jaar om gezondheidsredenen een opvolger moest zoeken. Voor Lieuwe was belangrijk een regelmatig draaiende molen als historisch monument voor het nageslacht te behouden. Hij heeft nieuwe molenaars opgeleid en ontving van de gemeente in 2004 de vrijwilligerspenning. Lieuwe werd 73 jaar.

Nieuwe voorzitter

Tijdens de jaarvergadering nam Hein Steinz afscheid als voorzitter van het Gilde. Omdat er zich geen andere kandidaten hadden gemeld kon hij de voorzittershamer overdragen aan Theun Vellinga (1959). Deze geboren Fries studeerde in Wageningen aan de LandbouwHogeschool. In Dronten houdt hij zich daar bezig met landbouwkundig onderzoek voor de veehouderij en met name graslandkunde. In 1944 kende de Hogeschool nog een opleiding voor korenmolenaars. Theun stapte in deze traditie en kreeg zijn opleiding bij beroepsmolenaars in Wageningen en Herveld. Hij zakte een keer maar slaagde in oktober 1986. Daarna maalde hij op de molen in Kampen met Sjaak Poot, Gerrit Sleurink en Johan Liefstink. Als instructeur volgde hij Piet van Gilst in Zalk op. Na Zalk werd hem gevraagd om in St Jans klooster les te gaan geven. Dan

draaide de molen tenminste weer. Vandaar ging het naar Hasselt en Marle. Instructeur zonder vaste molen met veel steun van molenaars uit de omgeving die bereid waren leerlingen te ontvangen. De theorielessen gaf hij op de Passiebloem in Zwolle.

Theun is een fanatieke hardloper (50 tot 60 km per week). Voor dit jaar staan er twee marathons op het programma en een weddenschap wie het eerst boven is op Alpe d'Huez; hij als loper of de fietser.

Pieterpad wandelingen doet hij met zijn vrouw. En, de appel valt niet ver van de boom, de oudste van zijn twee dochters is molenaar op de molen in Elst (Utrecht).

Nieuwe opleidingscoördinator

Er hadden zich drie kandidaten gemeld voor de vertrekkende Petro van Doorne. Uit Friesland Pieter Hofkamp, uit Limburg Reinier den Uijl, en uit Overijssel Jan Jansen. Er moest gekozen worden. Jan Jansen van de Geesterse molen in Twente kreeg de meeste stemmen. Jan (1943) stamt van een boerderij in Wychen bij Nijmegen. Op de boerderij moest ieder kind zijn steentje bijdragen. Jan wilde naar de kunstacademie. Maar dat vonden zijn ouders maar niks. Het werd de kweekschool waar hij niet echt gelukkig mee was. Hij werd onderwijzer in Oss en later leraar in het voortgezet onderwijs. Met zijn vrouw verhuisde hij naar het voortgezet onderwijs in Twente. Daar kon hij zijn reeds ontwikkelde hobby voor de molen die in Oss al door de vang ging verder ontwikkelen. Bij toeval kreeg hij contact met een molenaar in de omgeving en een vervallen molen. Hij had er wel lol in. En zo raakte hij in de ban van het molenaarschap. Hij verhuisde naar Twente en samen met Wim Ruiter slaagde hij voor het examen vrijwillig molenaar en brengen ze de liefde voor het vak op de Geesterse Molen sinds 1983 al weer vijftien jaar over op leerlingmolenaars. De jongste is nu 66. Hij kwam met de mededeling "Jan, ik had vanmorgen eigenlijk geen tijd want ik zou... , maar het waaide zo lekker, ik moest naar de molen". Korenmolenaar in hart en nieren. Het onderwijs is hem niet vreemd.

Marc Crins Molenzeilen

Hou streek eigenschappen in ere!

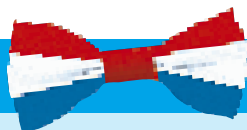

- ◆ Nieuwe molenzeilen, diverse mogelijkheden
- ◆ Reparaties van uw oude zeilen
- ◆ Lui-matten
- ◆ Bil kussens (in zeildoek)
- ◆ Aanverwante artikelen

Vraag vrijblijvend een offerte aan!

Paardebloemstraat 28
5953 GV Reuver
tel.: (077) 474 80 33
fax: (077) 474 80 34

gsm: (06) 20 94 98 05
www.molenzeilen.com

In de eerste helft van 2008 heeft de examencommissie van "De Hollandsche Molen" weer het examen voor het "Getuigschrift Vrijwillig Molenaar" afgenomen.

Dit gebeurde op 11 molens met in totaal 37 kandidaten. Van deze kandidaten zijn er 34 geslaagd.

Een slagingspercentage van 92%, een ongekend record.

Windmolenaarsexamen:

Dinsdag 6 mei 2008 op Molen De Wachter te Zuidlaren:

J.O. van den Berg, Gieterveen
H.R.M. Durenkamp, Gieterveen
D. Schouten, Noordhorn

Donderdag 8 mei 2008 op Molen De Windotter te IJsselstein:

N. Aalberts, Gouda
J.M. Noorlander, Gouda
K. van der Steege, Leiden

Dinsdag 13 mei 2008 op Molen De Passiebloem te Zwolle:

H.C. Blaauw, Harderwijk
M.H.J. Jansen, Hoonhorst
J.W. Meemelink, Ommen
N. Vos, Rijssen

Donderdag 15 mei 2008 op Molen De Wieker Meule te de Wijk:

R.S. Wagenaar, Bakkeveen
Y. Loff, Wanneperveen
A.A.L. Troost, Marknesse

Dinsdag 20 mei 2008 op Molen De Bronkhorstermolen te Steenderen:

A.H. Minkhorst, Valburg
F.W.M. Wopereis, Harreveld
M.R. Pot, Harfsen

Woensdag 21 mei 2008 op Standaardmolen Urmond te Urmond:

J.W. Konink, Swalmen
G.J.M. van Winkel, Ospel

Donderdag 22 mei 2008 op Molen De Volksvriend te Liessel:

M. van de Wiel, Stramproy
J.A.G.A. van den Heuvel, Dinther/Bernheze
D. Pruys, Oss
J.A. Schamp, Lith

Maandag 26 mei 2008 op Molen De Leeuw te Aalsmeer:

C.H. de Groen, Krommenie
G.W.H. Jelko, Middenbeemster
A. de Bruijn, Linschoten
H.J. Rutgers, Soest

Donderdag 29 mei 2008 op de Pendrechtse Molen te Barendrecht:

F. van Hoogstraten, Piershil
C. Weerheim, Pijnacker

B.A. Quist, Heinkenszand

Dinsdag 10 juni 2008 op Molen de Doornboom te Hilvarenbeek:

F.A. van Bergen, Etten-Leur
P.J.M. Mulders, Tilburg
H. Timmermans, Kaatsheuvel

Het totaal aantal geslaagden voor het getuigschrift windmolenaars is hiermee gekomen op 1457.

Watermolenaarsexamen:

Woensdag 21 mei 2008 op de Slakmolen te Elsloo:

H.J.B. Bouwer, Puth
H.P.H. Vossen, Landgraaf

Het totaal aantal geslaagden voor het getuigschrift watermolenaars is hiermee gekomen op 48.

Het bestuur wenst jullie proficiat en hoopt dat jullie nog lang en met veel plezier op je molen draaien en liefst malen.

Verder een welgemeend proficiat aan de instructeurs, gastgevend molenaars en alle anderen, die met hun belangeloze inzet en vrije tijd, hieraan bijgedragen hebben.

Het bestuur.

Puntkomma

Rubriek voor reacties of aanvullingen van lezers

Molens moeten malen

Op het symposium van 10 oktober 2007 over Molens in het Nederlandse Cultuurlandschap stelde Hoogleraar en senior onderzoeker van het RACM (de opvolger van Monumentenzorg) Jos Bazelmans (cultureel antropoloog) zich de vraag of "Molens altijd moeten malen". Zijn betoog drukt niet het standpunt van het RACM uit maar zijn persoonlijke visie zoals blijkt uit een voetnoot onder het artikel in de bundel van de bijeenkomst. De prijzige bijeenkomst werd vooral bezocht door ambtenaren en bestuurders uit de wereld van de monumentenzorg. Het Gilde aanwezig met een standje kreeg na afloop een aantal keren te horen "eigenlijk misten we bij de voordrachten het standpunt van de molenaars". In Molens, het blad van de Hollandsche Molen, is een discussie ontstaan naar aanleiding van het artikel. Ook op de jaarvergadering

van het Gilde werd daarvoor aandacht gevraagd. Wie luistert naar vrijwillige molenaars hoort maar één geluid "molens moeten malen". De functie van de molen moet behouden blijven. Verrassend is dat het standpunt van Asselbergs, de vorige directeur van Monumentenzorg, in een onlangs verschenen rapport duidelijk maakte dat monumenten die geen functie meer vervullen vervallen aan projectontwikkelaars die alleen geïnteresseerd zijn in rendement.

Zo gaat het ook met molens. Zonder het functioneren van deze levende werktuigen raken ze in verval. Naar mijn persoonlijke mening komt dit cultuurhistorisch aspect in het betoog te weinig uit de verf. Zoals ook blijkt uit het artikel over The Lily behoren malende molens tot ons cultureel erfgoed.

Huub van Est

Uitgaven van het gilde van vrijwillige molenaars

ten behoeve van de opleiding tot vrijwillig molenaar

HET ENTREEPAKKET

De basiscursus – op enkele hoofdstukken na gereed.

Alle overige lesstof wordt in de loop van de tijd nieuw vervaardigd en uitgegeven en zal in de loop van de tijd worden toegezonden.

De leden in opleiding dienen dit pakket bij aanmelding aan te schaffen (niet inbegrepen bij de contributie). De prijs bedraagt € 42,50.

UITGAVEN TER VERBREIDING VAN DE KENNIS OVER MOLENS

Informatie XVI – Waarom draaien molens linksom? Waarom helt de bovenas? De tonmolen. Prijs: € 7,50 (incl. porto).

Informatie XIX – Molenaarservaringen J.B. Kaal. Prijs: € 7,50 (inclusief porto).

Informatie XXII – Bovenassen. Prijs: € 7,50 (inclusief porto).

Mappen voor de basiscursus

Prijs: € 11,00 (incl. porto).

HACCP-Rapport Hygiëncode

Te bestellen via Gilde verzendingen.

Inclusief porto € 30,00.

Exclusief porto € 25,50.

GRATIS UITGAVEN

- Informatiefolders
- Statuten en Huishoudelijk Reglement
- Bladen voor het maalboekje voor leden in opleiding en geslaagde leden
- Exameneisen
- Voorbeeld voor een Modelcontract vrijwillig molenaar
- Folder betreffende Gildeverzekeringen

BESTELLEN BIJ HET GILDE

H.P.A. (Hub) van Erve

Hoevense Kanaaldijk 9

5018 EA Tilburg, tel. 013-5362100, of

verzendingen@vrijwilligmolenaars.nl

Wetenswaardige literatuur

Onderstaande literatuur is te bestellen op de erbij vermelde adressen. Vergeet niet daarbij uw naam- en adresgegevens te vermelden.

Molens. De nieuwe Stockhuyzen.

Waanders 2007, 240 blz, Prijs € 22,50.

Herziene editie. Weidemolen, torenmolen, monniksmolen, wipstellingmolen: geen molen-type of F. Stockhuyzen (1890-1976) traceerde de geschiedenis, techniek, functie, locatie etc. Een standaardwerk.

Opleiding Watermolenaar (Poldermolens)

Door: Ing. J. den Besten.

Te bestellen door overmaking van € 23,00 (incl. porto) op girorekening 139754 t.n.v. J. den Besten te Loenen aan de Vecht.

Over molens der fam. Honig

Door: P. Boorsma. Prijs € 10,00 (incl. porto).

Te bestellen bij het Gilde (zie boven).

Lesbrieven Basisonderwijs

Lesbrief Poldermolen compl. Prijs € 7,50.

Lesbrief Korenmolen compl. Prijs € 7,50.

Lesbrief Watermolen compl. Prijs € 7,50.

Deze lesbrieven zijn bedoeld voor leerlingen van de hoogste klassen van het basisonderwijs of de laagste klassen van het voortgezet

onderwijs. De lesbrieven omvatten de lesbrief zelf voor de leerlingen, een docentenhandleiding en een werkblad.

Pellen van gerst tot gort

Lesbrief voor molenaars.

Uitgave van Stichting Groninger Molens,

Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen.

Prijs € 6,00 (excl. porto).

Werking van de pelmolen

Door: P.H. Havik.

Facsimile handschrift € 15,00 (incl. porto).

CD-rom met transcriptie handschrift en lijst

met Zaanse en Groningse termen,

€ 5,50 (incl. porto). Boekje + CD-rom

€ 20,00 (incl. porto). Te bestellen bij het

Gilde (zie boven).

Zingende Stenen

Door: D.J. Abelskamp. Prijs: € 21,00 (incl.

porto). Dit boek is te bestellen door over-

making op Raborekening 13.53.85.210 van

G.W.M. Barendse, penningmeester van de

Cursuscommissie, te Poeldijk.

MEESTERS EN MOLENAARS

De vijfhonderdste examendag van het Gilde vond plaats op 8 mei 2008 op de Windotter van molenaar Maarten Dolman in IJsselstein. De dag werd gecombineerd met de opening van de open molendagen op 10 en 11 mei.

Er was belangstelling van de geschreven en visuele pers voor de 500^e examendag. Het leverde zelfs diezelfde avond een foto met onderschrift van een kwart pagina op in de economie bijlage van de NRC. Prachtige foto en bijschrift.

Maar waar het om gaat zijn de molenaars. En dat waren er op die dag drie. Begrijpelijk maar ten onrechte richtte de pers zich op de eerste kandidaat voor het examen. De groei van het aantal molenaars is niet afhankelijk van de eerste. Daarom verdienen ook de andere geslaagde kandidaten onze grootste waardering. Het was een genoegen om te zien dat de twee zonen van molenaar Maarten Dolman ook graag examen hadden gedaan. Jong geleerd, maar helaas nog te jong.

Tekst: Huub van Est

Foto's achterzijde: Huub van Est

Dirk Jan Braaij

©2008

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars. Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronische gegevens-verwerking of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van het Gilde van Vrijwillige Molenaars.

Examendag 500

